

Stick- och skärskada samt exponering för blod hos personal

Förändringar sedan föregående version

Mindre förändringar.

Sammanfattning

Rutinen beskriver åtgärder och ansvarsfördelning vid tillbud av karaktär stick- och skärskada eller exponering för blod eller blodtillblandad kroppsvätska, där risk för blodsmitta föreligger.

OBS! Separat riktlinje finns för [exponerade vuxna individer utanför sjukhuset](#).

Innehållsförteckning

Förändringar sedan föregående version	1
Sammanfattning	1
Förutsättningar.....	2
Avgränsningar	2
Utförande.....	2
Allmänna åtgärder	2
Provtagning	3
Uppföljning	6
Arbetsgrupp	6

Källförteckning 6

Förutsättningar

För grundläggande rutiner för att förhindra smittspridning av blodburen smitta, se *Vårdhandbokens* avsnitt [Stick- och skärskador samt exponering med risk för blodburen smitta hos personal](#), rubrik *Förebyggande rutiner* [1].

Arbetsgivarens ansvar för såväl förebyggande arbete som åtgärder vid tillbud regleras i [arbetsmiljöverkets föreskrift "Smittrisker" \(AFS 2018:4\)](#) [2].

Efter tillbud/riskexponering för blodsmitta hos sjukvårdspersonal vid SÄS hänvisas personal till infektionsmottagningen SÄS för fortsatt omhändertagande.

Avgränsningar

Tillbud definieras som penetrerad hud med smittförande blod/blodtillblandad kroppsvätska genom stick-/skärskada, bett med blodvite samt blodstänk i öga, slemhinna eller i sår.

Blod på oskadad hud smittar inte.

Utförande

Allmänna åtgärder

Exposition ögon

Skölj omedelbart ögonen rikligt med ögondusch/natriumklorid eller vanligt kranvatten. Ta ut eventuella kontaktlinser före sköljning.

Exposition hud, slemhinna

Skölj och desinfektera omedelbart med t.ex. Klorhexidin eller handdesinfektionsmedel efter stick-/skärskada eller blodexponering på slemhinna/sår.

Provtagning

Personal

”Nollprover”: HbsAg, anti-Hbs, anti-HCV, och anti-HIV. Använd remiss till mikrobiologen SÄS och kryssa ”Stick- och skärskada personal 1”. Remissansvarig läkare anges som ”Stick1” och infektionsmottagningen SÄS anges som remitterande mottagning.

Anti-HBs för immunitetskontroll efter hepatit B-vaccination; ingår i analysen.

Indexpatient

Med ”Indexpatient” avses den person som eventuell smitta härrör från.

Prover: HBsAg, anti-HCV och anti-HIV. Använd remiss till mikrobiologen SÄS och kryssa ”Stick- och skärskada patientprov”. Ange telefonnummer till berörd enhet. Remissansvarig läkare är behandlande/ansvarig läkare vid berörd klinik där patienten vårdas.

Indexpatient med känd HIV-smitta

Kontakta omedelbart infektionsenheten SÄS:

- Dagtid: infektionsmottagningen, telefonnummer **033-616 4586**.
- Jourtid: infektionsbakjour via sjukhusets växel.

Läkemedelsbehandling med antiviral verkan mot HIV kan bli aktuellt. HIV-profylax startas snarast möjligt, oberoende tid på dygnet. Handläggning enligt infektionsmottagningens interna rutin ”HIV-Postexpositionsprofylax (PEP)”.

Indexpatient med känd hepatit C-smitta

Kontakta infektionsmottagningen nästkommande vardag, telefonnummer **033-616 25 80** för vidare handläggning. Ingen indikation för någon profylaktisk antiviral behandling eller specifikt immunoglobulin. Vaccin saknas.

Nytt personalprov med anti-HCV efter 12 och 26 veckor.

Indexpatient med känd hepatit B-smitta

Kontakta omedelbart infektionsenheten SÄS:

- Dagtid: infektionsmottagningen, telefonnummer **033-616 4586**.
- Jourtid: infektionsbakjour via sjukhusets växel.

1. Ovaccinerad mot hepatit B: Starta upp snabbvaccination med Engerix B/HBVAXPRO 1 ml intramuskulärt i deltoideusmuskulatur, ges inom 24 timmar. Dos två ges efter 2 veckor och dos tre 6 veckor räknat från första dosen.

Kolla HBsAg och anti-HBs cirka en månad efter tredje dosen och vid anti-HBs <10 ges en fjärde dos vaccin. Omkontroll HBsAg och anti-HBs efter ytterligare en månad. Om ingen immunitet trots dessa vaccindoser, tillfråga gärna en infektionsläkare och gör avslutande HBsAg- och anti-HBs-kontroll ett halvår efter tillbudet.

I särskilda fall med förväntat sämre vaccinsvar bör dubbla doser Engerix B ges vid varje tillfälle (t.ex. svår njursvikt, dialys, pågående tung immunsuppression eller levercirrhos), tillfråga gärna infektionsläkare.

Om indexpatienten har hepatit B med kända höga virusnivåer och/eller HBeAg-positiv: vaccination enligt ovan samt hepatit B-immunglobulin (HBIG), Umanbig 180 IE/ml 3 ml intramuskulärt till vuxen; helst inom 24 timmar. Vaccin och immunoglobulin ges i olika kroppsdelar.

Observera att externt tillförda anti-HBs via HBIG kan detekteras under ett halvår hos mottagaren.

2. Otillräckligt vaccinerad eller oklarheter vad gäller antal vaccindoser: Ge nya doser Engerix B/HBVAXPRO tills personen bedöms som fullt vaccinerad. Kontroll HBsAg och anti-HBs vid uppföljningen en månad efter sista vaccindosen. Om anti-HBs <10 trots vaccination, tillfråga infektionsläkare och gör avslutande HBsAg och anti-HBs-kontroll ett halvår efter tillbudet.

3. Vaccinerad (3 doser) men som inte har dokumenterad anti-HBs:
Ge en boosterdos Engerix B/HBVAXPRO 1 ml intramuskulärt.
Kontroll av HbsAg och anti-HBs efter en månad, om inte immunitet påvisas i "nollprover". Om anti-HBs <10 trots vaccination, tillfråga infektionsläkare och gör avslutande HBsAg och anti-HBs-kontroll ett halvår efter tillbudet.
4. Vaccinerad med 3 doser eller mer med dokumenterad anti-HBs ≥ 10 IU/L: Behöver ingen ytterligare booster.
5. Vaccinerad (≥ 4 vaccindoser) som är dokumenterat "non-responder" d.v.s. inte utvecklat anti-HBs över 10 IU/L: Överväg att ge hepatit B-immunoglobulin Umanbig 180 IE/ml 3 ml intramuskulärt till vuxen. HBsAg- och anti-HBs-kontroll ett halvår efter tillbudet.

"Okänd kanyl", stuckit sig på kanyl från okänd indexpatient som ej kan provtas

Ta "nollprover" på personal. Ta ställning till hepatit B-vaccination, se rubrik "[Indexpatient med känd hepatit B-smitta](#)". Kontakta infektionsmottagningen nästföljande vardag telefonnummer **033-616 25 80**. Smittorisk kan inte bedömas.

Postexpositionsprofylax mot HIV rekommenderas inte när det rör sig om okänd indexpatient.

Markera på remissen vid 12 veckor och 26 veckor "Stick-& skärskada – Uppföljningsprov personal". Remissansvarig läkare anges som "Stick1" och infektionsmottagning SÄS anges som remitterande mottagning.

Indexpatient utan känd blodsmitta

Provta indexpatient och ta "nollprover" på personal. Ta ställning till hepatit B-vaccination, se rubrik "[Indexpatient med känd hepatit B-smitta](#)". Kontakta infektionsmottagningen nästföljande vardag, telefonnummer **033-616 25 80**.

Uppföljning

Rapportering och handläggning av tillbud

Tillbud registreras i avvikelshanteringssystemet MedControl PRO av berörd personal. Närmaste chef meddelas för arbetsskadeanmälan.

Nyupptäckt blodsmitta i patientprov (indexpatient) föranleder remiss till infektionsmottagning. Läkare/sjuksköterska på infektionskliniken ger information om provsvar till berörd medarbetare och hanterar eventuell uppföljning.

Negativt patientprov (indexpatient) för blodsmitta innebär att ärendet avslutas.

Arbetsgrupp

För innehållet svarar

Afshin Shahnavaz, överläkare, HIVÖ/infektion, SÄS

Jon Edman Wallér, Specialistläkare, vårdhygien, SÄS

Bilaga - Snabbguide vid tillbud:

Louise Näslund, sjuksköterska, HIVÖ, infektionsmottagning, SÄS

Remissinstanser

Madeleine Sjödin, laboratorieingenjör, laboratorium för klinisk mikrobiologi, SU/SÄS

Eva-Marie Boman, verksamhetschef, HIVÖ, SÄS

Källförteckning

1. Stick- och skärskador samt exponering med risk för blodburen smitta hos personal. Vårdhandboken, avsnitt vid tillbud med risk för smitta hos personal.
www.vardhandboken.se/Texter/Stick--och-skarskador-samt-exponering-med-risk-for-blodburen-smitta-hos-personal/Oversikt/
2. Smittrisker (AFS 2018:4). Arbetsmiljöverket.
www.av.se

3. Sticktillbud, blodburen smitta-åtgärder vid infektionsmottagningen.
Rutin från infektionskliniken, Sahlgrenska Universitetssjukhuset (SU), maj 2024 (barium-id 17692).
<https://hittadokument.vgregion.se/su>
4. Folkhälsomyndigheten, Rekommendationer om vaccination mot hepatit B. Profylax med vaccin och immunoglobulin-före och efter exposition. Januari 2019.
www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/r/rekommendationer-om-vaccination-mot-hepatit-b-
5. Analyslista, Stick-skärskador. Laboratorium för klinisk mikrobiologi, SÄS.
<https://sas.vgregion.se/vardgivare/laboratoriemedicin/provtagningsanvisningar2/klinisk-mikrobiologi/stick--och-skarskador>

Bilaga, Stick och skärskada – snabbguide vid tillbud

Skadad hud: desinfektera (alkoholbaserat desinfektionsmedel)

Stänk i mun: skölj med fysiologiskt koksalt eller kranvatten

Stänk i öga: skölj med fysiologisk ögondusch, koksalt eller kranvatten

Patient med känd eller starkt misstänkt blodsmitta

Kontakta infektionsmottagning akut för eventuell profylaktisk åtgärd Tfn 033 - 616 4586 Alt. bakjour via växel Tfn 033 - 616 10 00 Ring helst själv	Serumprov patient snarast: Remissuppgift: namn och telefonnummer för akutsvar till vårdcentral/vårdenhet följande vardag Serumprov personal: Nästföljande vardag med svar till infektionsmottagning
---	---

Patient utan känd blodsmitta

Kontakta infektionsmottagning nästföljande vardag för råd om handläggning och provtagning Tfn 033 - 616 25 80 Ring helst själv	Serumprov patient - remissuppgifter: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Stick- och skärskada patient. Märk remiss och ange telefon-nummer för provsvar ▪ Remissansvarig läkare = ansvarig läkare på vårdcentral/vårdenhet ▪ Remitterande enhet = hemsjukvården (ange område)/vårdenhet Serumprov personal - remissuppgifter: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Stick- och skärskada personalprov, prov 1 ▪ Avsändare och mottagare av provsvar = infektionsmottagning ▪ Remissansvarig läkare = stick 1 (eller enligt uppgift från infektionssköterska)
---	--

Blodsmittorisk utan identifierbar källa (ex. kanyl från okänd patient)

Kontakta infektionsmottagning nästföljande vardag för råd- givning Tfn 033 - 616 25 80 Ring helst själv	Serumprov personal - remissuppgifter: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Stick- och skärskada personalprov, prov 1 ▪ Avsändare och mottagare av provsvar = infektionsmottagning ▪ Remissansvarig läkare = stick 1 (eller enligt uppgift från infektionssköterska)
---	---

Skriv tillbudsrapport och arbetsskadeanmälan!

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Södra Älvsborgs Sjukhus

Innehållsansvar: Afshin ShahnavaZ, (afssh), Överläkare

Granskad av: Afshin ShahnavaZ, (afssh), Överläkare

Godkänd av: Jerker Nilson, (jern1), Chefläkare

Dokument-ID: SAS9642-738863596-340

Version: 13.0

Giltig från: 2025-12-04

Giltig till: 2027-12-04